

// Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка. Збірник наукових праць. Випуск 127: Економічні науки. – Харків: ХНТУСГ, 2012. – 332 с.

5. Экономический потенциал административных и производственных систем: монография / О. Ф. Балацкий, Е. В. Лапин, В. Л. Акуленко и др.; под общей ред. О. Ф. Балацкого. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2006. – 973 с.

6. Социально-экономические проблемы информационного общества : монография / под ред. д.э.н., проф. Л. Г. Мельника, к.э.н., доц. М. В. Брюханова. – Сумы: Университетская книга, 2010. – Вып. 2. – 896 с.

7. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія / за ред. З. С. Варналія. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.

8. Невелев О. М. Сталий розвиток регіону: стратегічні напрями та механізми / Олександр Михайлович Невелев, Богдан Михайлович Данилишин. – Київ, 2002. – 127с.

9. Проект Концепції переходу України до сталого розвитку від 2 червня 2006 № 355 «Про підготовку проекту Концепції переходу України до сталого розвитку» // Вісник НАН України. – 2007. – № 2. – С.14–44.

10. Бобров А. Л. Роль государства в достижении устойчивого развития / А. Л. Бобров, К. В. Папенков // Вестник Московского университета. Серия 6. Экономика. – 2005. – № 1. – С. 106–120.

11. Гринів Л. С. Економіка України: національна стратегія розвитку: Монографія / за ред. Л. С. Гринів. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2009. – 446 с.

12. Кубатко О. В. Особливості підходів «сильної та слабкої сталості» як напрямів еколого-збалансованого розвитку регіонів / О. В. Кубатко // Економіка і держава. – 2009. – № 12. – С.67 – 70 .

13. «Екологічний слід» українця становить 3,1 га. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://thyzhden.ua/News/50167> (актуально на 1.11.2012.)

14. Гавриленко О. П. Екогеографія України [Текст] : навч. посіб. / О. П. Гавриленко. – К. : Знання, 2008. – 646с. – (Вища освіта ХХІ століття).

15. Маслов Д. Г. Проблемы выбора показателей устойчивости эколого-экономической системы региона / Д. Г. Маслов // Вестник Московского ун-та. (серия 6. Экономика). – 2005. – № 6. – С. 80 – 88.

В работе анализируется проблема оценки составляющих интегрального потенциала национальной экономики. Обосновано наличие усиливающих мультипликативных эффектов между отдельными составляющими экономического потенциала, что свидетельствует о синергетических связях в структуре интегрального потенциала национальной экономики. Предложен динамический подход поддержания уровня интегрального потенциала на основе подхода «сильной устойчивости».

Ключевые слова: эколого-экономический потенциал, национальная экономика, динамическое равновесие, интегральный потенциал, синергетические связи.

This paper examines the problem of national economy integral potential assessing. It was found the presence of multiplicative effects between the economic potential components, which indicates about the synergistic relationships in the structure of the national economy integral potential. A dynamic approach to maintain the level of integrated potential basing on "strong sustainability" approach is analyzed.

Keywords: ecological and economic potential, national economy, dynamic balance, cumulative potential, synergistic relationships.

Дата надходження до редакції: 27.08.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Мельник Л.Г.

УДК 330.322:005.52:332.3:63

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЯКОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ У СФЕРІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

І. С. Мареха, Сумський державний університет

У статті досліджуються передумови врахування впливу екологічного фактора на якість інвестицій у сфері сільськогосподарського землекористування. Автором сформовано науково-методичні підходи до еколого-економічної оцінки якості інвестицій у досліджуваній галузі економіки. Висвітлено переваги застосування запропонованих еколого-економічних показників при обґрунтуванні інвестиційних рішень у сфері сільськогосподарського землекористування.

Ключові слова: якість інвестицій, еколого-економічна оцінка, сільськогосподарське землекористування.

Постановка проблеми. Наукові основи раціоналізації та екологізації землекористування закладено у роботах [1, 3, 4]. Екологізація сільськогосподарського землекористування неодмінно

вимагає екологізації його сировинно-продовольчих ресурсів [4, с. 256]. Перспективним напрямом екологізації у сфері сільськогосподарського землекористування мають стати інвестиції

Вісник Сумського національного аграрного університету

в екологічно чисті технології вирощування сільськогосподарських культур, а точніше у придбання екологічно чистого елітного насіння, що дозволить максимально забезпечити потреби нинішніх та майбутніх поколінь у продовольчій безпеці. Механізм урахування екологічного фактора та екологізації сільськогосподарських сировинно-продовольчих ресурсів, на наш погляд, має базуватися на дотриманні відповідних принципів формування еколого-економічних засад здійснення природогосподарської діяльності і вирішення конкретних еколого-економічних завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Першу спробу оцінки та оптимізації якості інвестицій стосовно органічного сільськогосподарського землекористування було здійснено у роботі [9]. На підставі використання статистичних показників оцінки ризику інвестицій (середньоквадратичного відхилення), вченими було здійснено оптимальний розподіл інвестиційних ресурсів при формуванні портфеля культур сільськогосподарського землекористування. У той же час у роботі зовсім не дослідженими залишаються питання впливу екологічного фактора на формування оцінок якості інвестицій у сільському господарстві.

Постановка завдання. Метою статті є формування методичних підходів до еколого-економічної оцінки якості інвестицій для забезпечення умов сталого розвитку сільськогосподарського землекористування.

Результати дослідження. Дослідження передумов екологізації сільськогосподарського землекористування та пов'язаної із нею інвестиційної діяльності свідчать про те, що у сучасних умовах екологізація є дієвим засобом мінімізації еколого-економічних ризиків природовідтворення та досягнення стратегічної стійкості підприємств сільськогосподарського землекористування. Урахування фактору екологізації природогосподарського середовища в умовах дії фактору нестабільності ґрунтово-земельних ресурсів є нагальним з методологічних позицій при формуванні підходів до еколого-економічної оцінки якості інвестицій у сфері сільськогосподарського землекористування.

З точки зору предмета нашого дослідження найбільш прийнятним критерієм оптимізації якості інвестицій у сільському господарстві в умовах впливу екологічного фактора вважаємо такий, що гарантує отримання інвестором певного доходу за мінімального рівня ризику, оскільки [6]:

а) в умовах нераціонального природогосподарування кількісна визначеність інвестиційного ризику тісно пов'язується з економічним збитком від порушення природних компонентів агрогосподарського виробництва, відтак критерій мінімізації інвестиційного ризику відповідає загальному критерію мінімізації екологічно обумовлених втрат очікуваного доходу інвестора;

б) стає сільськогосподарське землекористування обов'язково передбачає його розвиток, що вимагає інвестування, а тому ризик, як об'єктивно існуюча можливість негативних коливань агрогосподарської еколого-економічної системи і небезпеки виникнення збитків для інвесторів, виступає кардинальним обмежувальним чинником інвестиційної привабливості сільськогосподарського землекористування, оптимізація якої досягається шляхом мінімізації відхилень фактичного доходу інвестора, викликаних погіршенням стану системи, від його очікуваного значення;

в) висока залежність економічних процесів відтворення від несприятливих природнокліматичних умов разом із чутливістю комерційних результатів сільськогосподарської діяльності до непередбачуваних цінових коливань обмежують присутність інвестиційного капіталу з огляду на пов'язані із цим ризики; емпірично підтверджена гіпотеза про несхильність до ризику учасників фінансових відносин в аграрному секторі економіки робить методологічно виправданим застосування критерію мінімізації інвестиційного ризику при оцінці якості інвестицій у сфері сільськогосподарського землекористування.

Загальний аналіз набору інвестиційних стратегій у сфері сільськогосподарського землекористування [7] дозволяє висунути наукову гіпотезу про те, що проблема недофінансування галузі та її низької інвестиційної привабливості може бути тісно пов'язана з високими екологічно обумовленими інвестиційними ризиками з огляду на природноресурсну залежність сільського господарства. За рейтингом інвестиційної привабливості сільськогосподарське землекористування України займає 112 місце серед 136 країн світу. Згідно з оцінками Європейського Центру досліджень, підприємницький ризик інвестицій у сфері сільськогосподарського землекористування становить 80 % [2, с.64].

Необхідність оцінки індивідуальних мотивів інвесторів витікає із загального визначення якості інвестицій [5], під якою слід розуміти цілісну характеристику функціональної єдності ресурсних властивостей, здатних задовольняти інвестиційні потреби природогосподарування в цілому та інтереси індивідуальних інвесторів зокрема.

Формування показників еколого-економічної оцінки якості інвестицій у сфері сільськогосподарського землекористування має враховувати екологічні проблеми використання ґрунтово-земельних ресурсів регіону та їх впливу на економічні результати землегосподарської діяльності. Еколого-економічну оцінку якості інвестицій пропонуємо здійснювати за напрямками деструктивного впливу екологічного чинника на джерела утворення прибутку, який в умовах ринкових відносин є універсальним індикатором обґрунтування інвестиційних рішень в межах певної інвестиційної стратегії.

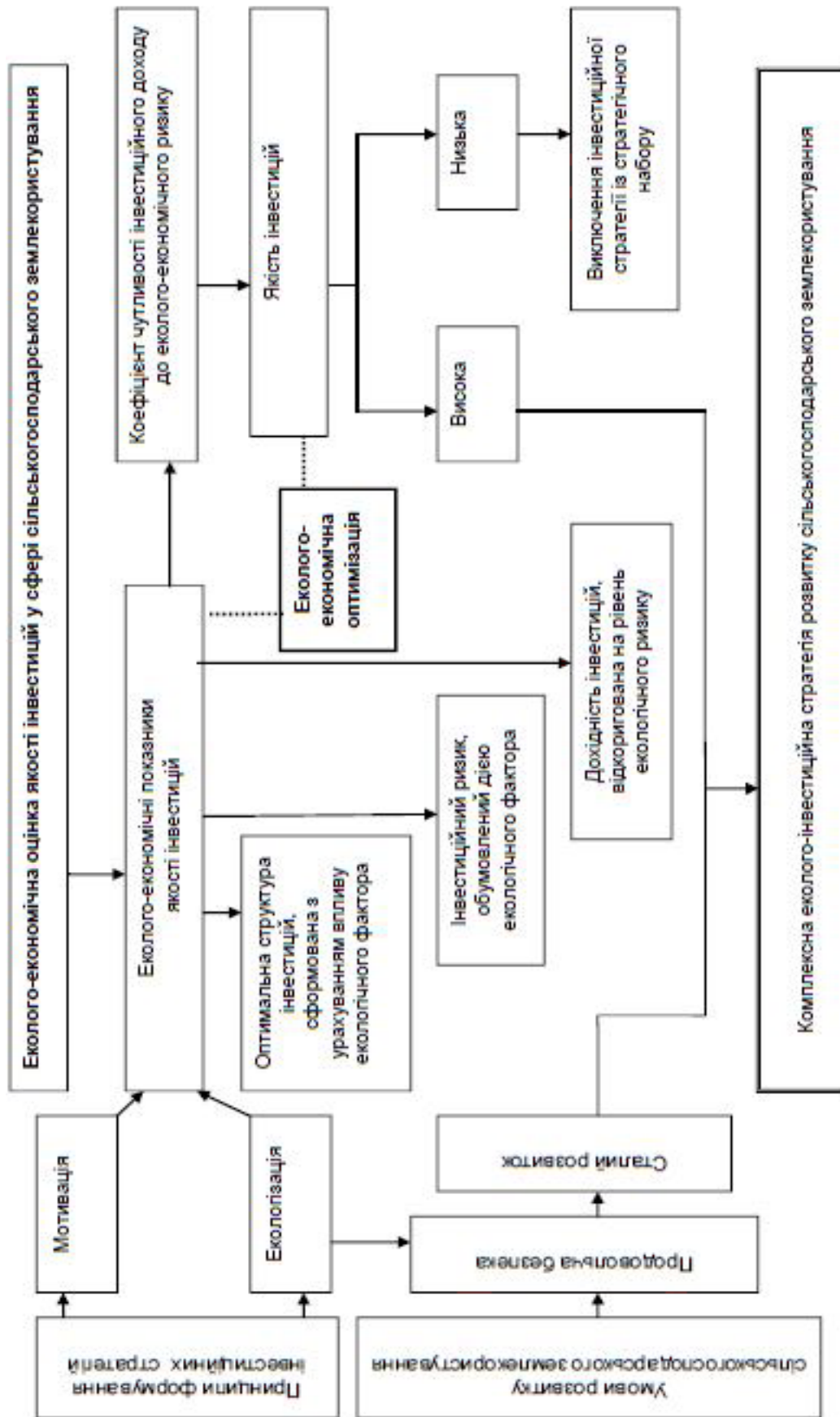

Рис. 1. Формування підходів до еколого-економічної оцінки якості інвестицій у сфері сільськогосподарського землекористування (авторська розробка)

З точки зору предмета нашого дослідження, еколого-економічні показники оцінки якості інвестицій, що вкладаються у сферу сільськогосподарського землекористування, – це методологічний орієнтир для інвестора, який приймає рішення в умовах нераціонального використання еколого-земельних ресурсів і прагне оптимізувати інвестиційну привабливість об'єкта на засадах екологізації [8].

На відміну від критерію оцінки, показники – вимірні величини, і є частковими, похідними від критерію. При цьому тільки система показників дає змогу всебічно охарактеризувати критерій еколого-економічної оцінки та ефективно впливати на складний процес забезпечення сталого використання земель сільськогосподарського призначення. Показники як конкретне відображення критерію повинні: повністю відповідати останньому й максимально виражати його; враховувати особливості процесу, що оцінюється, як специфічного фактора впливу на стан земель; особливості та запити суспільства в цілому; бути зручними у практичному використанні; мати властивості відносної перспективності і усталеності тощо [10, с. 61].

Згідно авторської позиції, основними показниками якості інвестицій, а відтак й інвестиційної привабливості сільськогосподарського землекористування є: а) структура інвестицій, сформована з урахуванням впливу екологічного фактора; б) дохідність інвестицій, відкоригована на рівень інвестиційного ризику; в) інвестиційний ризик, обумовлений дією екологічного фактора. Пріоритетність цих показників полягає у тому, що вони

дають можливість сформувати збалансовану тривимірну систему еколого-економічних координат за принципом «структура інвестицій – рентабельність інвестицій – ризикованість інвестицій», що покликана підвищити ефективність прийняття управлінських рішень в еколого-інвестиційному середовищі.

Висновки. Визначення екологічних пріоритетів в інвестуванні сільськогосподарського землекористування на сучасному етапі є головною передумовою екологізації інвестиційних стратегій. Специфіка екологізації інвестиційного процесу у сфері сільськогосподарського землекористування полягає в необхідності спрямування інвестицій у виробництво екологічно безпечної рослинницької продукції, що є важливим етапом у розробці комплексної концепції взаємозв'язку продовольчої безпеки, раціонального використання земельних ресурсів та інвестиційної привабливості галузі. Екологізація інвестування сільськогосподарського землекористування неодмінно вимагає врахування впливу екологічних ризиків природовідтворення на економічні показники інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, якими керується інвестор при обґрунтуванні інвестиційних рішень. Так постає питання про дослідження еколого-економічних засад оцінки якості інвестицій у сфері сільськогосподарського землекористування. Перспективою подальших досліджень має стати формування комплексної еколого-економічної стратегії інвестування аграрного сектору для Сумського регіону.

Список використаної літератури:

1. Горлачук В.В. Наукові основи управління земельними ресурсами / Горлачук В.В., В'юн В.Г., Сохнич А.Я. – Львів : НВФ «Українські технології», 2002. – 76 с.
2. Грицаєнко Г. Інвестиційна привабливість АПК України з позицій іноземних інвесторів / Г. Грицаєнко, Н. Шквиря // Економіка АПК. – 2004. – № 7. – С. 64–66.
3. Кропивко М. Екологічна диверсифікація використання сільськогосподарських земель / М. Кропивко, О. Ковальова // Економіка України. – 2010. – № 7. – С. 78–85.
4. Купинец Л. Проблемы производства экологически чистой продукции в АПК: международный и национальный аспекты : монография / Л. Купинец, С. Харичков. – Одесса : ИПРЭИ, 2007. – 676 с.
5. Мареха І. С. Теоретико-методологічні засади визначення якості інвестицій: сутнісно-змістова основа та класифікаційні ознаки / І. С. Мареха // Механізм регулювання економіки. – 2010. – № 1. – С. 229–236.
6. Мареха І. Еколого-економічна оптимізація якості інвестицій як засіб обґрунтування інвестиційних рішень на стійких засадах / І. Мареха // 36. наукових праць «Фінансова система держави: проблеми та перспективи розвитку. – К. : ДКС «Центр», 2011. – 238 с. – С. 161–162.
7. Мареха І. Стратегії інвестиційного забезпечення сталого розвитку аграрного сектору України / І. Мареха, Н. Мішеніна // Економіст. – 2011. – № 1. – С. 33–38.
8. Мареха І. Еколого-економічні показники оцінки якості інвестицій у контексті сталого розвитку аграрного сектору регіону / І. Мареха // Тези доповідей Дванадцятої щорічної Всеукраїнської наукової конференції «Екологічний менеджмент у загальній системі управління» (м. Суми, 18–19 квітня 2012 р.). – Суми, 2012. – 210 с. – С. 113–114.
9. Trinidad Segovia J. E. A Model for Determining Efficient Portfolio Cropping Plans in Organic Farming / J. E. Segovia Trinidad, S. Cruz Rambaud, C. B. Garcia Garcia // Spanish Journal of Agricultural Research. – 2005. – Vol. 3 (2). – P. 159–167.
10. Хвесик М. А. Економічна оцінка природних ресурсів: основні методологічні підходи /

В статье исследуются предпосылки учета влияния экологического фактора на качество инвестиций в сфере сельскохозяйственного землепользования. Автором сформированы научно-методические подходы к эколого-экономической оценке качества инвестиций в исследуемой отрасли экономики. Освещены преимущества применения предложенных эколого-экономических показателей при обосновании инвестиционных решений в сфере сельскохозяйственного землепользования.

Ключевые слова: качество инвестиций, эколого-экономическая оценка, сельскохозяйственное землепользование

The preconditions of acceptance of environmental factor in assessment of the investment quality in agrarian land use are investigated in the article. The scientific and methodological approaches to ecological and economic assessment in the investigated branch of economy are formed by the author. The advantages of application of the proposed ecological and economic indicators while substantiation of investment decisions in agrarian land use are enlightened.

Key words: investment quality, ecological and economic assessment, agrarian land use

Дата надходження до редакції: 14.10.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Мішенін Є.В.

УДК 658:504

ОЦІНКА МОТИВУВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

І. Є. Ярова, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

А. М. Дейнека, д.е.н., професор, Національний лісотехнічний університет

В. М. Бутенко, к.е.н., доцент, Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ

В. П. Чегринець, к.с.-г.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

У статті досліджуються методичні та практичні основи реалізації поступового впровадження системи екологічного менеджменту лісогосподарськими підприємствами на прикладі Сумської, Львівської та Волинської областей.

Ключові слова: екологічний менеджмент, лісогосподарство, підприємство.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Екологічно орієнтований лісогосподарський менеджмент визначає та реалізує управління лісопромисловою та лісогосподарською діяльністю на еколого-економічних засадах. Це передбачає використання спеціальних механізмів та інструментів еколого-економічного та соціально-екологічного мотивування щодо раціонального використання та відтворення лісових ресурсів, сталого розвитку лісового господарства. Екологічний менеджмент підприємств лісового господарства нами визначається як внутрішньо та зовнішньо мотивована результативна діяльність економічних суб'єктів лісогосподарювання, (комплексних лісогосподарських підприємств, лісопромислових підприємств, окремих підприємств), що спрямована на досягнення лісоекологічних, еколого-економічних та соціально-екологічних цілей та параметрів у межах реалізації напрямів екологізації лісового господарства у контексті принципів сталого розвитку [1,2]. Так, для лісозаготівельного виробництва важливим завданням є зниження антропогенного (техногенного) навантаження на лісові екосистеми, щоб мінімізувати

збиток та ризик виникнення економіко-правової відповідальності підприємств. Аналіз сертифікованого ринку лісопродукції свідчить про його серйозні конкурентні переваги, а саме: підвищення прибутковості зовнішньоекономічної діяльності лісогосподарських підприємств; розширення доступу на екологічно чутливі ринки збуту; встановлення прямих та довгострокових партнерських стосунків, які передбачають усунення зайвої ланки посередників; поліпшення іміджу лісогосподарського підприємства; покращання маркетингових можливостей при реалізації продукції; підвищення рівня ведення лісового господарства; удосконалення механізму прийняття екологоорієнтованих управлінських рішень. Окрім цього, сертифікація є ефективним заходом боротьби з незаконними (самовільними) рубками, оскільки уся одержана із сертифікованих лісів деревина відповідним чином маркується й супроводжується документами, які унеможливають підміну та підтверджує екологічно чисте походження деревини [3, 4].

Отже, основу впровадження екологоорієнтованого менеджменту лісового господарства визна-